

Knowledge Audit in Iranian University Libraries with Factor Analysis Approach

Tayebeh Abash

Ph.D. Student in Knowledge and Information Science, Science and Research Branch, Islamic Azad University, Tehran, Iran

Fahimeh Babalhavaeji *

Associate Professor, Department of Communication and Knowledge Sciences, Faculty of Humanities, Science and Research Branch, Islamic Azad University, Tehran. Iran

Dariush Matlabi

Associate Professor, Department of Information Science and Knowledge, Yadgar Imam Khomeini Branch , Islamic Azad University, Tehran, Iran

Abstract

۱. Introduction

The increasing increase of knowledge as the most important source of competitive advantage in the current era in various scientific fields, especially in the field of business, on the one hand, and the selection of appropriate knowledge management strategies to achieve the goals of organizations, on the other hand, has doubled the importance of knowledge audit in today's competitive world. The goal of knowledge audit is to evaluate the knowledge management processes to match them with the organization's goals. So that they can organize their own obvious and existing knowledge well and extract the hidden knowledge of their employees and provide the necessary grounds to discover and identify gaps in the creation, organization, sharing and application of knowledge and the process of knowledge sharing and transfer. Accelerate in organizations. In academic environments, the understanding of the importance of knowledge as a critical source of knowledge audit for organizations is increasing. Knowledge creates a competitive advantage, and organizations that are not able to audit knowledge and use it correctly are doomed to failure in the field of competition. One of the tools that can help organizations in achieving

* Corresponding Author: f.babalhavaeji@gmail.com

How to Cite: Abash, T., Babalhavaeji, F., Matlabi, D. (۲۰۲۳). Knowledge Audit in Iranian University Libraries with Factor Analysis Approach, *Journal of Knowledge Retrieval and Semantic Systems*, ۱۰(۳۴), ۱۴۹-۱۷۷.

these goals is knowledge audit. Academic libraries also use innovations, philosophies, strategies and techniques used in different sectors in search of achieving a sustainable competitive advantage and in the direction of creating strategic knowledge for strategic academic purposes. In this regard, university libraries can rely on knowledge audit strategies not only to be able to face changes, but also to have a preventive approach or to be the agent of change

Research Question(s)

the problem of the present research is, what are the dimensions, components and indicators of knowledge audit in Iranian academic libraries?

۲. Literature Review

Knowledge audit is a review, review, measurement and evaluation of the organization's intellectual assets that identifies how these assets are used. Knowledge audit specifies the organization's knowledge needs, the location of the organization's knowledge, how to use it, identifying the organization's knowledge obstacles and problems and providing methods to improve the organization's knowledge, which includes the following processes:

۱. Planning: In this stage, the goals, missions, missions, strategies, limitations and scope of the knowledge audit are determined.

۲. Data collection: In this stage, data is collected based on the information of the previous stage through interviews, questionnaires, etc.

۳. Data processing: In this step, valid and invalid data are identified and the accuracy and validity of the data is determined.

۴. Data analysis: In this stage, after quantitative and qualitative data analysis, the value of knowledge capital, effectiveness and efficiency of knowledge management are evaluated.

۵. Reporting: In this step, a report is presented on how the organization's knowledge flows, knowledge resources, problems and related limitations.

۶. Summary: In this stage, the knowledge map of the organization is presented and solutions are suggested to improve the knowledge management of the organization (Jehani Freemani, ۲۰۱۵).

۳. Methodology

This research is of an applied type, which was carried out with the descriptive survey research method. The statistical population of this research includes the main managers and managers of central library departments of universities affiliated to the Ministry of Science, Research and Technology. The sampling method of the libraries was chosen according to their dispersion in the whole country, first by random cluster sampling and

then by targeted sampling of the central library of the largest university in the capital of the province. ۳۰۰ questionnaires were distributed among them, of which ۲۷۹ questionnaires were answered.

۴. Results

Based on the findings of the organizational vision and goals research, data and knowledge analysis, explicit and implicit knowledge measurement, knowledge flow mapping, identifying strategic elements of the organization, analyzing the gap between existing and desirable knowledge, preparing the organization, identifying the knowledge audit process, forming Knowledge audit working group, knowledge flow analysis, identification of organization's valuable assets, information evaluation, current knowledge health measurement and knowledge application analysis are effective factors in knowledge audit. Based on the correlation matrix between research variables, there is a significant relationship between knowledge audit components at the level of ۰,۰۱.

The results of the structural equation model showed that the path coefficients are also positive and significant at the ۰,۰۱ level, which indicates their positive effect on knowledge audit in Iranian academic libraries. The tested model had an absolute fit index of GOF of ۰,۹۰, and the value obtained for this fit index indicates the appropriate fit of the tested model. Therefore, it can be said that the components of knowledge audit working group formation, knowledge flow analysis and current knowledge health measurement have a greater role in the knowledge audit of libraries.

۵. Discussion

The results showed that the status of knowledge audit components in the central library of Shahid Bahonar University of Kerman and the central library of Gilan University is higher than other libraries. In explaining the results of the research, it can be said that knowledge audit plays a very important role in supporting the knowledge needed by university libraries; Because it can examine how knowledge is transferred in libraries and its use inside and outside libraries, and after that, by identifying the weaknesses and strengths of libraries, it examines the gaps in them and by preventing Rework helps to manage and audit their knowledge effectively.

۶. Conclusion

The purpose of the present research is to analyze the audit of knowledge in Iranian university libraries. Based on the results of the research, it was found that managers can benefit from knowledge audit in improving the quality of university library services. By applying knowledge audit, managers review, examine, measure and evaluate the intellectual assets of the organization and

evaluate the knowledge reserves and flow of the entire organization.

Keywords: Knowledge Management, Knowledge Audit, University Libraries, Factor Analysis Model.

ممیزی دانش در کتابخانه‌های دانشگاهی ایران با رویکرد تحلیل عاملی

- طیبه آباش** دانشجوی دکتری علم اطلاعات و دانش‌شناسی، واحد علوم و تحقیقات، دانشگاه آزاد اسلامی، تهران، ایران
- فهیمة باب الحوائجی** دانشیار، گروه علم اطلاعات و دانش‌شناسی، دانشکده علوم انسانی، واحد علوم و تحقیقات دانشگاه آزاد اسلامی، تهران، ایران *
- داریوش مطلبی** دانشیار، گروه علم اطلاعات و دانش‌شناسی، دانشکده علوم انسانی واحد یادگار امام خمینی(ره)، دانشگاه آزاد اسلامی، تهران، ایران

چکیده

یکی از عواملی که منجر به موفقیت مدیریت دانش در سازمان می‌شود، ممیزی دانش است. در تحقیق حاضر هدف ارائه الگوی تحلیل عاملی ممیزی دانش در کتابخانه‌های دانشگاهی ایران بود. روش اجرای پژوهش حاضر پیمایشی-توصیفی بود و جهت بررسی روابط بین متغیرها از الگوی معادلات ساختاری بهره گرفته شده است. جامعه آماری تحقیق در بخش کمی شامل مدیران نهایی و مدیران بخش‌های کتابخانه‌های مرکزی دانشگاه‌های وابسته به وزارت علوم تحقیقات و فناوری بود. روش نمونه‌گیری کتابخانه‌ها، با توجه به پراکندگی آن‌ها در کل کشور ابتدا به روش نمونه‌گیری تصادفی خوشه‌ای و سپس به روش هدفمند کتابخانه مرکزی بزرگترین دانشگاه مرکز استان انتخاب شدند. تعداد ۳۰۰ پرسشنامه در بین آنان توزیع شد که از این تعداد به ۲۷۹ پرسشنامه پاسخ داده شد. برای جمع‌آوری داده‌ها در این پژوهش از مطالعات کتابخانه‌ای به منظور جمع‌آوری ادبیات نظری و پژوهشی استفاده گردید و همچنین به منظور جمع‌آوری داده‌های آماری از روش میدانی با ابزار پرسشنامه استفاده گردید. براساس یافته‌ها بیشترین درصد به متغیر تحلیل جریان دانش (۴۷/۸۳) و کمترین درصد به ترسیم نقشه دانش (۱۸/۵۷) اختصاص دارد. استفاده از ممیزی دانش در کتابخانه‌های دانشگاهی منجر به جریان دانش می‌شود و مدل مناسب برای این سازمان‌ها شامل ابعاد و مولفه‌های ممیزی دانش است که باید راهنمای عمل مدیران کتابخانه‌های دانشگاهی قرار گیرد.

کلیدواژه‌ها: مدیریت دانش، ممیزی دانش، کتابخانه دانشگاهی، الگوی تحلیل عاملی.

مقدمه

مهم‌ترین چالش سازمان‌های دانش‌محور امروزی مسئله مدیریت دارایی‌های دانشی و ممیزی دانش است، چراکه آن‌ها برای ادامه رشد و توسعه و مدیریت بهتر دانش خودشان نیازمند ممیزی دانش هستند. ممیزی دانش عبارت است از ارزشیابی و بررسی عملی و ساختارمند منابع پنهان و آشکار دانش در سازمان. ممیزی دانش محیط دانشی موجود را بررسی کرده و گزارش کامل و جامع در مورد وضعیت فعلی دانش و شکاف‌های موجود در سازمان را ارائه می‌کند. ممیزی دانش به‌عنوان اولین مرحله مدیریت دانش، فرایندی پویا برای شناسایی و ارزیابی دانش، منابع، ساختار، جریان و اهمیت آن در سازمان است. همچنین برای کشف، مستندسازی و استفاده از منابع دانش در سازمان‌ها، بررسی کیفی سلامت دانش در آن‌ها ضروری است و توجه اصلی آن به افراد و شناسایی دانش آن‌ها، کاری که افراد با دانش خود آن را انجام می‌دهند و شناسایی نقاط قوت، ضعف، فرصت‌ها، تهدیدها و خطرات دانشی سازمان‌هاست (شرفی و ناخدا، ۱۳۹۸). با پیدایش رشته‌های مختلف دانشگاهی، نقش کتابخانه‌های دانشگاهی به‌عنوان یک منبع معتبر دستیابی به اطلاعات و دانش برای توسعه علم و دانش بسیار مهم است. کتابخانه‌های دانشگاهی، کتابخانه‌های چند رشته‌ای هستند که دارای مطالب مربوط، مرتبط و معتبر در حوزه‌های مختلف علوم همراه با خدمات حضوری و مجازی می‌باشند (آیندی^۱ و همکاران، ۲۰۲۱).

مدیریت دانش روشی برای کمک به سازمان‌ها به‌منظور استفاده مؤثر از دانش است که ممیزی دانش اغلب گام اولیه فعالیت در این حوزه است (بوچهز^۲، ۲۰۱۶). افزایش روزافزون دانش به‌عنوان مهم‌ترین منبع مزیت رقابتی عصر کنونی در حوزه‌های مختلف علمی به‌ویژه در حوزه کسب‌وکار از یک‌سو و انتخاب راهبردهای مدیریت دانش مناسب برای تحقق اهداف سازمان‌ها از سوی دیگر اهمیت ممیزی دانش را در دنیای رقابتی امروز دوچندان کرده است. هدف ممیزی دانش ارزیابی فرایندهای مدیریت دانش برای مطابقت

۱. Ayinde

۲. Bouchez

دادن آن‌ها با اهداف سازمان‌هاست. تا آن‌ها بتوانند دانش آشکار و موجود خودشان را به‌خوبی سازمان‌دهی کرده و دانش پنهان کارکنان خودشان را استخراج کنند و زمینه‌های لازم برای کشف و شناسایی خلأهای موجود در خلق، سازمان‌دهی، تسهیم و کاربرد دانش را فراهم کرده و روند اشتراک‌گذاری و انتقال دانش در سازمان‌ها را تسریع کنند (پونژون دانت، ۲۰۱۹)؛ بنابراین می‌توان گفت که هر سازمانی که از ممیزی دانش خوبی برخوردار است بهتر می‌تواند به شناسایی دانش آشکار و پنهان خود پرداخته و به مدیریت بهتر دارایی‌های فکری، ارتقای نوآوری دانش، روند گردآوری، سازمان‌دهی، ذخیره‌سازی و به‌کارگیری دانش در سازمان‌ها کمک کند (آیندی، ۲۰۲۱).

دب‌نهام و کلارک به‌عنوان طرفداران نظریه ممیزی دانش، اصطلاح ممیزی دانش را در سال ۱۹۹۵ معرفی کردند. ممیزی دانش یک مرحله بعد از ممیزی اطلاعات و قبل از شروع اقدامات مدیریت دانش است که به شناسایی موجودی دانش فعلی و فرآیندهای دانشی سازمان می‌پردازد و شکاف بین وضعیت موجود و وضعیت مطلوب سازمان برای دستیابی به اهداف سازمان را ارزیابی می‌کند. ممیزی دانش اغلب اولین مرحله فعالیت مدیریت دانش است (جیمرنا-لوزانو و استابلی-رودریگز، ۲۰۱۹). به کمک انجام ممیزی دانش، دانشی که برای حمایت از اهداف کلی سازمان و فعالیت‌های فردی و گروهی موردنیاز است شناسایی می‌شود و تصویر ملموسی از چگونگی مدیریت دانش در سازمان ارائه و مکانی که نیاز به بهبود دارد شناسایی می‌گردد، همچنین ممیزی دانش چگونگی انتقال دانش در سازمان و چگونگی استفاده توسط کارکنان سازمان را بررسی و شکاف‌های دانشی سازمان را شناسایی می‌کند و از تکرار فعالیت در بخش‌های دیگر سازمان جلوگیری می‌نماید. سپس نقشه دانش سازمان و مکانی که دانش قرار دارد ترسیم می‌شود (باخش و نولاتیفا، ۲۰۱۹). گانازان و دورای دومینیک (۲۰۱۱) مدلی در زمینه ممیزی دانش ارائه داده‌اند که فرایند ممیزی دانش را در شش مرحله آورده‌اند. این مدل شامل شش مرحله ارزیابی اطلاعات و فرهنگ راهبردی سازمانی، کسب و اولویت‌بندی فرآیندهای اصلی،

۱. Jaimerena-Lozano & Stable Rodríguez

۲. Bukhsh & Nurlatifah

اندازه‌گیری سلامت دانش فعلی، گزارش ممیزی دانش، توصیه راهکارهایی برای راهبردهای مدیریت دانش و ممیزی دانش متناوب است (جیمرنا-لوزانو و استابلی-رودریگز، ۲۰۱۹).

در محیط‌های دانشگاهی، درک اهمیت دانش به‌عنوان یک منبع حیاتی ممیزی دانش برای سازمان‌ها در حال افزایش است. دانش باعث خلق مزیت رقابتی می‌شود و سازمان‌هایی که قادر به ممیزی دانش و استفاده درست از آن نباشند در عرصه رقابت محکوم به شکست هستند. یکی از ابزارهایی که می‌توانند سازمان‌ها را در تأمین این اهداف یاری دهند، ممیزی دانش است. کتابخانه‌های دانشگاهی نیز در جستجوی دستیابی به مزیت رقابتی پایدار و در راستای خلق دانش استراتژیک برای مقاصد استراتژیک دانشگاهی از نوآوری‌ها، فلسفه‌ها، راهبردها و فنون مورداستفاده در بخش‌های مختلف بهره می‌گیرند. در این راستا کتابخانه‌های دانشگاهی می‌توانند با تکیه بر استراتژی‌های ممیزی دانش نه تنها قابلیت رویارویی با تغییرات را داشته بلکه بتوانند رویکردی پیشگیرانه داشته و یا خود عامل تغییر باشند. با عنایت به اهمیت مدیریت مؤثر و پایدار دانش در سازمان‌ها به‌ویژه کتابخانه‌های دانشگاهی و لزوم توجه به ممیزی دانش در پیاده‌سازی مناسب مدیریت دانش در این مراکز و همچنین از آنجایی که در زمینه‌ی بررسی ممیزی دانش در کتابخانه‌ها به‌ویژه کتابخانه‌های دانشگاهی در داخل کشور الگوی مناسبی جهت پیاده‌سازی ممیزی دانش نسبت به آنچه در دنیا در حال روی دادن است، طراحی نشده است، در این راستا مسئله پژوهش حاضر این است که ممیزی دانش در کتابخانه‌های دانشگاهی ایران دارای چه ابعاد، مؤلفه‌ها و شاخص‌هایی است؟ در راستای مسئله اصلی تحقیق سؤالات پژوهشی زیر مطرح شدند.

۱. ابعاد و مؤلفه‌های ممیزی دانش در کتابخانه‌های دانشگاهی ایران کدام‌اند؟

۲. مهم‌ترین مؤلفه‌های مؤثر بر ممیزی دانش در کتابخانه‌های دانشگاهی ایران

کدام‌اند؟

۳. الگوی معادلات ساختاری ممیزی دانش در کتابخانه‌های دانشگاهی ایران کدام

است؟

ادبیات نظری و پیشینه پژوهش

ممیزی دانش عبارت است از بازبینی، بررسی، سنجش و ارزیابی دارایی‌های فکری سازمان که چگونگی استفاده از این دارایی‌ها را شناسایی می‌کند (محمدی و علیپور، ۱۳۹۴). دستورالعمل‌های مدیریت دانش برای سازمان‌ها به منظور شناسایی و پاسخگویی به مشکلات مختلف دانشی با آنچه نمی‌دانند یا نمی‌فهمند در حوزه ممیزی دانش مؤثر است و همه سازمان‌ها برای رسیدن به اهداف خود در ممیزی دارایی‌های خودشان باید از مراحل ممیزی دانش خود شناخت کامل داشته باشند. مراحل ممیزی دانش عبارت است از:

- ۱- تحلیل نیازهای دانشی: هدف از تحلیل نیازهای دانشی، شناسایی دانش ضمنی و صریح افراد، گروه‌ها و فرایندهای سازمانی یا آنچه سازمان می‌داند و باید بداند است.
۲. تحلیل موجودی دانش: هدف از تحلیل موجودی‌های دانش، شناسایی دارایی‌ها و منابع دانشی موجود در سازمان یا بررسی دارایی‌های دانشی موجود و فعلی سازمان است.
۳. تحلیل جریان‌های دانش: هدف از تحلیل جریان‌های دانشی تحلیل چگونگی جریان دانش و منابع دانشی از مکان فعلی به مکانی که دانش در آن مورد نیاز است می‌باشد. همچنین این مرحله الگوی جریان دانش را در سازمان مشخص می‌کند و دانش‌های تکراری را استخراج و سازمان را به سمت تولید دانش جدید سوق می‌دهد.
۴. ترسیم نقشه دانش: هدف از ترسیم نقشه دانش ترسیم نقشه بصری دانش سازمان یا جریان دانش در سازمان و اینکه چه دانش‌ها، تخصص‌ها و چه حوزه‌های دانشی وجود دارند است.

همچنین پرز - سولتر و (۲۰۰۷) مراحل اجرای ممیزی دانش را شامل ده گام می‌داند و معتقد است که در گام اول مأموریت‌ها، چشم‌اندازها و اهداف راهبردی و فرایندهای سازمانی شناسایی می‌شود و در گام دوم فرایندهای هسته سازمان مانند (گردآوری دانش، ذخیره و نگهداری، کاربرد، اشاعه و انتقال و خلق دانش) و معیارهای اندازه‌گیری آن‌ها تعیین می‌شود. در گام سوم به اولویت‌بندی و انتخاب فرایندهای هسته سازمان، در گام

چهارم و پنجم به شناسایی افراد کلیدی و جلسه با آن‌ها، در گام ششم به استخراج موجودی دانش، در گام هفتم جریان دانش مشخص، در گام هشتم نقشه دانش، در گام نهم گزارش ممیزی و در گام دهم به ممیزی مجدد دانش در سازمان می‌شود.

ممیزی دانش مشخص‌کننده نیازهای دانشی سازمان، محل دانش سازمان، چگونگی استفاده از آن، شناسایی موانع و مشکلات دانشی سازمان و ارائه روش‌هایی برای بهبود دانش سازمانی است که شامل فرایندهای زیر است:

۱. برنامه‌ریزی: در این مرحله اهداف، رسالت‌ها، مأموریت‌ها، راهبردها، محدودیت‌ها و دامنه ممیزی دانش مشخص می‌شود.

۲. جمع‌آوری داده‌ها: در این مرحله داده‌ها بر اساس اطلاعات مرحله قبلی از طریق مصاحبه، پرسشنامه و غیره جمع‌آوری می‌شود.

۳. پردازش داده‌ها: در این مرحله داده‌های معتبر و نامعتبر مشخص شده و صحت و اعتبار داده‌ها مشخص می‌شود.

۴. تحلیل داده‌ها: در این مرحله پس از تحلیل کمی و کیفی داده‌ها ارزش سرمایه دانشی، اثربخشی و کارایی مدیریت دانش ارزیابی می‌شود.

۵. گزارش دهی: در این مرحله گزارشی از چگونگی جریان دانش سازمان، منابع دانشی، مشکلات و محدودیت‌های مربوط ارائه می‌شود.

۶. تلخیص: در این مرحله نقشه دانشی سازمان ارائه شده و راهکارهایی برای بهبود مدیریت دانش سازمان پیشنهاد می‌شود (جهانی فریمانی، ۱۳۹۵).

ممیزی دانش ارزیابی نیازهای کسب و کار، ارزیابی فرهنگی، ارزیابی دانش موردنیاز، ارزیابی دانش موجود، ارزیابی دانش از دست‌رفته و ارزیابی دانش مورداستفاده است. به کمک ممیزی دانش، ذخایر و جریان دانش کل سازمان ارزیابی می‌شود. برای مشاوران مدیریتی، ممیزی دانش ابزاری مناسب برای بررسی سلامت دارایی‌های دانشی و سودمندی دانش در سازمان محسوب می‌شود. همچنین ممیزی دانش از طریق ارزشیابی و بررسی علمی و سیستماتیک منابع پنهان و آشکار سازمان، محیط دانشی موجود را بررسی کرده و

گزارشی کامل و جامع در مورد وضعیت فعلی دانش و شکاف‌های دانشی موجود در سازمان ارائه می‌دهد (فکور تقیه و رجیبی، ۲۰۱۶).

با بررسی‌های انجام‌شده توسط پژوهشگر مشخص شد که در تحقیقات پیشین از زوایای مختلفی به بررسی ممیزی دانش پرداخته‌شده و پژوهشی با این عنوان در ایران انجام نشده است؛ بنابراین در ادامه به مرتبط‌ترین پژوهش‌های انجام‌شده در این حوزه پرداخته می‌شود. تحلیل روندهای محلی و جهانی ممیزی دانش در پایگاه استنادی کلریویت آنالیتیکس توسط شرفی و ناخدا (۱۳۹۸) نشان داد که روند انتشار مقاله‌های ممیزی دانش در نوسان بوده و بیشترین گرایش موضوعات آن‌ها مربوط به کسب و کار مالی، مدیریت، علم اطلاعات و کتابداری و پزشکی عمومی داخلی است. در این راستا نویدی و همکاران (۱۳۹۷) نیز در مطالعه خود باهدف تدوین ممیزی دانش در سازمان‌های پروژه محور نشان دادند که باوجود تنوع و گوناگونی مدل‌ها و روش‌شناسی‌های ممیزی دانش، تمامی آن‌ها تا حدودی کلی و در ماهیت ایستا هستند و به‌منظور به‌کارگیری در محیط‌های مختلف سازمانی انعطاف‌پذیری و چابکی لازم را ندارند. همچنین آیندی^۱ و همکاران (۲۰۲۱) پیشنهادهایی در زمینه ممیزی دانش ارائه دادند که بر اساس آن ریسک دانش و رویه‌های استانداردهای بین‌المللی را می‌توان در ممیزی دانش به کار برد. پونزون دانت (۲۰۱۹) در پژوهش‌های خود به این نتیجه رسیدند که نقاط قوت و ضعف موسسه و همچنین شناسایی دانش موردنیاز در هر فرآیند و مؤلفه‌های انسانی و تکنولوژیکی لازم است و باعث می‌شود که بتوانیم سازمان را بهتر بشناسیم و معرفی یک برنامه مدیریت دانش را بر اساس درک عمیق‌تر از دیدگاه‌های مختلف نقاط ضعف و قوت فعلی از نظر دانش موردنیاز و کاربرد آن در فرآیندهای داخلی و همچنین برخی از خصوصیات توسعه حرفه‌ای را تسهیل کنیم. همچنین جابر انصاری (۲۰۱۸) اذعان می‌نماید که الگوی ممیزی دانش امکان بررسی و تحلیل محیط دانش فعلی و مدیریت دانش مطلوب را فراهم می‌آورد. نتایج حاکی از آن است که ممیزی مدیریت دانش قبل از تعیین و اجرای استراتژی‌ها و برنامه‌های مدیریت

۱. Ayinde

دانش ضروری است. در پژوهشی دیگر سولفزا، سیتی و مارینی (۲۰۱۷) با عنوان چارچوب ممیزی دانش: مطالعه موردی صنعت لوازم برقی مالزی، چارچوب ممیزی دانش به‌طور خاص متناسب با محیط صنعت برق پیشنهاد کرده است. یافته‌های این پژوهش نشان داده است که ممیزی دانش باعث افزایش کارایی مدیریت و بهره‌وری از دانش سازمانی می‌شود و ممیزی دانش بر اثربخشی سازمان تأثیر معنی‌دار دارد. جمع‌بندی پژوهش‌ها نشان می‌دهد که این پژوهش‌ها بیشتر به بررسی و تحلیل حوزه‌های مدیریت دانش و الگوهای ممیزی دانش پرداخته‌اند و هیچ پژوهشی در زمینه ارائه الگوی ممیزی دانش در کتابخانه‌های دانشگاهی اجرا نشده است. همچنین نتایج پژوهش‌ها نشان‌دهنده آن است که ممیزی دانش در اجرای مدیریت دانش و فرایندهای آن نقش بسیار مهمی ایفا می‌کند و باعث کارایی و عملکرد بهتر آن‌ها در شناسایی و تعیین خلأهای موجود در زمینه تولید، سازمان‌دهی، توزیع، اشاعه، استفاده، انتقال و اشتراک‌گذاری سریع‌تر دانش در سازمان‌ها می‌شوند؛ بنابراین توجه به الگوی ممیزی دانش در کتابخانه‌های دانشگاهی نشانگر اهمیت موجودی دانش، نیازهای دانشی، جریان دانش، نقشه دانش و نقاط قوت و ضعف دانش در آن‌ها است. تفاوت تحقیق حاضر با تحقیقاتی که در این زمینه انجام شده‌اند در ارائه مدلی کاربردی برای اجرای ممیزی دانش در کتابخانه‌های دانشگاهی می‌باشد که با عنایت به تحقیقات انجام‌شده و مدل‌های ارائه‌شده در این زمینه، هنوز خلأ یک مدل کاربردی نمایان است.

روش‌شناسی پژوهش

این پژوهش از نوع کاربردی است که با روش پژوهش پیمایش توصیفی انجام شده است. همچنین از روش همبستگی از نوع معادلات ساختاری برای بررسی روابط بین متغیرها استفاده کرده است. جامعه آماری این پژوهش شامل مدیران اصلی و مدیران بخش‌های کتابخانه‌های مرکزی دانشگاه‌های وابسته به وزارت علوم تحقیقات و فناوری است. روش نمونه‌گیری کتابخانه‌ها، با توجه به پراکندگی آن‌ها در کل کشور ابتدا به روش نمونه‌گیری تصادفی خوشه‌ای و سپس به روش نمونه‌گیری هدفمند کتابخانه مرکزی بزرگ‌ترین

دانشگاه مرکز استان انتخاب شد. تعداد ۳۰۰ پرسشنامه در بین آنان توزیع شد که از این تعداد به ۲۷۹ پرسشنامه پاسخ داده شد که از این تعداد ۲۱ پرسشنامه به دلیل اینکه به تعداد زیادی از سؤالات پاسخ نداده بودند از تحلیل حذف شدند. در نهایت ۲۷۹ پرسشنامه وارد تحلیل شدند. همان‌طور که یافته‌های توصیفی نشان می‌دهد، بیشترین درصد نمونه‌های آماری تحقیق از لحاظ سن در میانگین ۳۶ تا ۴۵ سال (۳۷.۶۳٪) و ۳۵ تا ۲۵ سال (۳۱.۸۹٪) است. همچنین در نمونه‌ی آماری ۶۹.۸۹٪ درصد از نمونه‌ها را مدیران مرد تشکیل دادند و ۳۰.۱۰٪ درصد را زنان مجرد تشکیل می‌دهند. همچنین بیشترین فراوانی در زمینه‌ی سطح تحصیلات نمونه‌های آماری تحقیق به مدرک تحصیلی لیسانس (۸۷٪، ۶۴) اختصاص دارد و کمترین فراوانی مربوط به مدرک دکتری (۰.۷٪، ۱) است.

برای جمع‌آوری داده‌ها در این پژوهش از مطالعات کتابخانه‌ای به‌منظور جمع‌آوری ادبیات نظری و پژوهشی و استخراج شاخص‌های ممیزی دانش استفاده گردید و همچنین به‌منظور جمع‌آوری داده‌های آماری از پرسشنامه استفاده شده است. برای اطمینان از روایی ابزارهای اندازه‌گیری از تحلیل عاملی تأییدی از نرم‌افزار PLS استفاده شده است. سؤالات پرسشنامه بر اساس شاخص‌های به‌دست‌آمده تنظیم گردید که دارای روایی محتوایی است و پایایی آن از طریق محاسبه ضریب آلفای کرونباخ به دست آمد که میزان آن ۸۷/۰ است و دارای پایایی مناسب است. سؤالات بر اساس طیف پنج‌درجه‌ای لیکرت (کاملاً مخالفم=۱ تا کاملاً موافقم=۵) اندازه‌گیری شدند.

یافته‌های مربوط به تحلیل عاملی تأییدی حاکی از آن است که گویه‌های مربوط به متغیرهای تحقیق دارای بارهای عاملی قابل قبولی هستند. همه این بارهای عاملی در سطح آلفای $P < 0/01$ معنادار هستند. همچنین نتایج به‌دست‌آمده نشان می‌دهد که هر یک از سازه‌های تحقیق دارای شاخص‌های برازش مورد قبولی هستند. پس از تعیین روایی ابزارهای اندازه‌گیری و شناسایی رابطه بین متغیرها قدم بعدی برای ورود به بحث تحلیل مسیر می‌باشد.

جهت شناسایی ابعاد و مؤلفه‌های ممیزی دانش در کتابخانه‌های دانشگاهی ادبیات و

سابقه مطالعاتی تحقیق بررسی شد و شاخص‌ها در این زمینه احصاء شدند. همچنین مؤلفه‌ها بر اساس الگوی معادلات ساختاری در ارتباط با هم مدل‌سازی شدند. جهت تجزیه و تحلیل اطلاعات از نرم‌افزار SPSS ۲۴ و PLS ۲ استفاده شده است.

یافته‌های پژوهش

سؤال اول پژوهش: ابعاد و مؤلفه‌های ممیزی دانش در کتابخانه‌های دانشگاهی ایران کدام‌اند؟

جدول ۱. شاخص‌سازی ممیزی دانش

ردیف	مؤلفه	زیر مؤلفه	منابع
۱	چشم‌انداز و اهداف سازمانی	<ul style="list-style-type: none"> بررسی مأموریت بررسی چشم‌انداز بررسی اهداف دانش سازمانی ارائه چشم‌انداز دانش سازمانی و تعیین شرایط ایدئال برنامه‌های استراتژیک سازمان در دست‌یابی به چشم‌انداز و تحقق مأموریت‌های سازمان 	وانگ و خیائو (۲۰۰۹)
۲	تحلیل داده‌ها و اطلاعات دانشی	<ul style="list-style-type: none"> تعریف روش شناسی ممیزی دانش ممیزی محیط مدیریت دانش ممیزی دارایی دانشی ممیزی صلاحیت مدیریت دانش ممیزی عملکرد مدیریت دانش. 	هیلتون، ۲۰۰۲
۳	اندازه‌گیری دانش صریح و ضمنی	<ul style="list-style-type: none"> تحلیل نیازهای دانش تحلیل جریان‌های دانش تحلیل دانش کارکنان خارج‌شده از سازمان تحلیل پروفایل دانش کارکنان فعلی تحلیل منابع داده، اطلاعات و دانش مستند درون سازمان 	هیلتون، ۲۰۰۲
۴	ترسیم نقشه جریان دانش	<ul style="list-style-type: none"> نقشه دانش سازمان‌دهی منابع دانش 	هیلتون، ۲۰۰۲

منابع	زیر مؤلفه	مؤلفه	ردیف
	<ul style="list-style-type: none"> دسترسی به منابع دانش تحلیل موجودی دانش تدوین و کاربرد هستی‌شناسی‌های تخصصی سازمانی 		
دراس، ۲۰۲۰	<ul style="list-style-type: none"> آشنایی و مطالعه زمینه‌ای شناخت منابع کلیدی دانش انواع منابع دانش شناسایی اطلاعات کاربردی شناسایی دانش کارکنان آشنایی با آموزش‌های کاربردی نظام‌های دانش‌بنیان 	شناسایی عناصر راهبردی سازمان	۵
دراس، ۲۰۲۰	<ul style="list-style-type: none"> تحلیل وضعیت موجود تعریف وضع مطلوب در کاربردی کردن اطلاعات سنجش میزان اطلاعات کاربردی شده در سازمان به اطلاعات کاربردی نشده مکانیزم‌های خلق دانش در سازمان 	تحلیل شکاف بین دانش موجود و مطلوب	۶
دراس، ۲۰۲۰	<ul style="list-style-type: none"> تعیین اهداف مدیریت دانش برنامه‌ریزی ممیزی سازمان‌دهی تیم ممیزی ایجاد پروفایل دانش خیرگان تحلیل فرهنگ سازمانی در طرح ممیزی دانش 	آماده‌سازی سازمان	۷
پونجوان دانته، ۲۰۱۸	<ul style="list-style-type: none"> اولویت‌بندی فرایندهای اصلی ممیزی دانش شناسایی فرایندهای سازمانی و مطالعه گردش کارها ایجاد ممیزی دانش متناوب ممیزی مجدد و مستمر دانش شناسایی فرایند مناسب برای ممیزی دانش در سازمان شناسایی الگوهای مفهومی کارآمد و اثربخش در 	شناسایی فرآیند ممیزی دانش	۸

ردیف	مؤلفه	زیر مؤلفه	منابع
		ممیزی • تدوین الگوی مفهومی ممیزی دانش در سازمان	
۹	تشکیل کارگروه ممیزی دانش	• تعیین تیم ممیزی دانش • ارائه گزارش ممیزی دانش • اولویت‌بندی و انتخاب فرایندهای هسته سازمان • ایجاد بستر مناسب برای اجرای فرایندهای ممیزی • زمان‌بندی آغاز و انجام ممیزی • تدوین سیاست، اهداف، برنامه و ... برای تیم	پونجوان داتنه، ۲۰۱۸
۱۰	تحلیل جریان دانش	• چیش درست جریان دانش • تحلیل سیالیت جریان دانش • تسهیل گره‌های جریان دانش • به هنگام بودن جریان دانش • پایداری جریان دانش در جریان و خلق دانش • جریان بلوغ دانش • چیش اختصاصی یا بومی مطلوب برای جریان دانش • تدوین پرتکل‌های ارتباطی در جریان دانش • تعیین نقش آفرینان در جریان دانش	جیمیرنا-لوزانو و استابلی - رودریگز، ۲۰۱۹
۱۱	شناسایی دارایی‌های با ارزش سازمان	• دانش مستند شده • سرمایه دانش ساختاری • سرمایه دانش انسانی • دانش نهان منابع انسانی در سازمان • ذخایر داده و آمار در سازمان • ذخایر اطلاعات در محمل‌های مختلف	مکامب، ۲۰۱۵
۱۲	ارزیابی اطلاعات	• ارزیابی نتایج ممیزی • گزارش ممیزی • ارزیابی آمادگی مدیریت دانش و فرهنگ‌سازمانی برای ممیزی • ایجاد بازخورد در سیستم الگوی مفهومی در تحلیل و ارزیابی نتایج ممیزی	گانازان، دورای دومینیک، ۲۰۱۱

ردیف	مؤلفه	زیر مؤلفه	منابع
۱۳	اندازه‌گیری سلامت دانش فعلی	<ul style="list-style-type: none"> • کیفیت • راستی آزمایی • مرتبط بودن • روزآمد بودن • کاربردی بودن • ارزیابی تأثیر بر سلامت • ارزیابی بر حفظ محیط‌زیست 	گانازان، دورای دومینیک، ۲۰۱۱
۱۴	تحلیل کاربرست دانش	<ul style="list-style-type: none"> • هزینه- فایده کاربرست • میزان استفاده • میزان استناد • میزان بارگذاری دانش • میزان کاربرد اطلاعات در تسهیل امور سازمان 	گانازان، دورای دومینیک، ۲۰۱۱

بر اساس یافته‌های جدول ۱، چشم‌انداز و اهداف سازمانی، تحلیل داده‌ها و اطلاعات دانشی، اندازه‌گیری دانش صریح و ضمنی، ترسیم نقشه جریان دانش، شناسایی عناصر راهبردی سازمان، تحلیل شکاف بین دانش موجود و مطلوب، آماده‌سازی سازمان، شناسایی فرآیند ممیزی دانش، تشکیل کارگروه ممیزی دانش، تحلیل جریان دانش، شناسایی دارایی‌های با ارزش سازمان، ارزیابی اطلاعات، اندازه‌گیری سلامت دانش فعلی و تحلیل کاربرست دانش از عوامل مؤثر بر ممیزی دانش هستند.

سؤال دوم پژوهش: مهم‌ترین مؤلفه‌های مؤثر بر ممیزی دانش در کتابخانه‌های دانشگاهی ایران کدام‌اند؟

در جدول شماره ۲ شاخص‌های مربوط به آمار توصیفی برای نمونه‌ی موردبررسی شامل میانگین و انحراف استاندارد برای متغیرهای موردبررسی در این پژوهش آورده شده است.

جدول ۳. شاخص‌های توصیفی متغیرهای پژوهش

متغیرها	تعداد نمونه	میانگین	انحراف استاندارد
چشم‌انداز و اهداف سازمانی	۲۷۹	۲۰/۸۵	۰/۸۹
تحلیل داده‌ها و اطلاعات دانشی	۲۷۹	۲۶/۴۱	۰/۹۲
اندازه‌گیری دانش صریح و ضمنی	۲۷۹	۲۲/۱۴	۱/۰۶
ترسیم نقشه دانش	۲۷۹	۱۸/۵۷	۰/۹۵
شناسایی عناصر راهبردی سازمان	۲۷۹	۳۰/۴۷	۰/۷۹
تحلیل شکاف بین دانش موجود و مطلوب	۲۷۹	۱۸/۸۶	۰/۹۰
آماده‌سازی سازمان	۲۷۹	۲۱/۷۴	۰/۸۸
شناسایی فرآیند ممیزی دانش	۲۷۹	۲۱/۶۵	۱/۰۸
تشکیل کارگروه ممیزی دانش	۲۷۹	۳۲/۴۹	۰/۸۹
تحلیل جریان دانش	۲۷۹	۴۷/۸۳	۰/۹۲
شناسایی دارایی‌های با ارزش سازمان	۲۷۹	۲۶/۷۵	۱/۲۴
ارزیابی اطلاعات و دانش	۲۷۹	۲۶/۲۴	۰/۸۹
اندازه‌گیری سلامت دانش فعلی	۲۷۹	۳۴/۸۵	۰/۸۳
تحلیل کاربست دانش	۲۷۹	۲۵/۶۳	۰/۹۷

بر اساس یافته‌های جدول ۲ بیشترین درصد به متغیر تحلیل جریان دانش (۴۷/۸۳) و کمترین درصد به ترسیم نقشه دانش (۱۸/۵۷) اختصاص دارد.

سؤال سوم پژوهش: الگوی معادلات ساختاری ممیزی دانش در کتابخانه‌های دانشگاهی ایران کدام است؟

یافته‌های جدول ۳ نشان می‌دهد که نتایج آزمون کولموگروف-اسمیرنف برای تمام متغیرها معنادار است؛ بنابراین با توجه به غیرنرمال بودن متغیرهای پژوهش از تحلیل عاملی تأییدی با استفاده از پی‌آل اس استفاده شده است.

جدول ۳. آزمون کولموگروف اسمیرنف برای بررسی نرمال بودن متغیرهای پژوهش (n=۲۷۹)

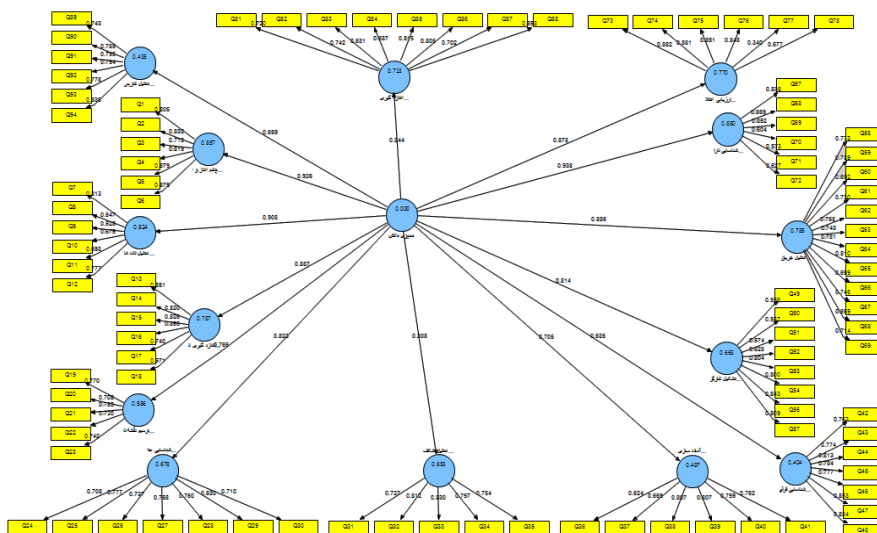
متغیرها	Kolmogorov-Smirnov Z	Sig.
چشم‌انداز و اهداف سازمانی	۲/۵۴۷	۰/۰۱
تحلیل داده‌ها و اطلاعات دانشی	۱/۸۶۹	۰/۰۱

متغیرها	۱	۲	۳	۴	۵	۶	۷	۸	۹	۱۰	۱۱	۱۲	۱۳	۱۴
شناسایی عناصر راهبردی سازمان	۰/۴۰ ^{**}	۰/۳۵ ^{**}	۰/۳۳ ^{**}	۰/۳۲ ^{**}	۱									
تحلیل شکاف بین دانش موجود و مطلوب	۰/۳۴ ^{**}	۰/۳۲ ^{**}	۰/۴۰ ^{**}	۰/۳۵ ^{**}	۰/۳۶ ^{**}	۱								
آماده‌سازی سازمان	۰/۳۶ ^{**}	۰/۴۱ ^{**}	۰/۳۴ ^{**}	۰/۳۲ ^{**}	۰/۳۱ ^{**}	۰/۳۰ ^{**}	۱							
شناسایی فرآیند ممیزی دانش	۰/۳۰ ^{**}	۰/۳۵ ^{**}	۰/۳۷ ^{**}	۰/۳۸ ^{**}	۰/۳۹ ^{**}	۰/۴۰ ^{**}	۰/۳۲ ^{**}	۱						
تشکیل کارگروه ممیزی دانش	۰/۳۵ ^{**}	۰/۳۲ ^{**}	۰/۴۴ ^{**}	۰/۳۷ ^{**}	۰/۳۵ ^{**}	۰/۳۹ ^{**}	۰/۴۲ ^{**}	۰/۳۹ ^{**}	۱					
تحلیل جریان دانش	۰/۳۳ ^{**}	۰/۳۸ ^{**}	۰/۴۵ ^{**}	۰/۳۰ ^{**}	۰/۳۷ ^{**}	۰/۳۶ ^{**}	۰/۳۵ ^{**}	۰/۳۴ ^{**}	۰/۳۶ ^{**}	۱				
شناسایی دارایی‌های با ارزش سازمان	۰/۳۸ ^{**}	۰/۳۸ ^{**}	۰/۳۶ ^{**}	۰/۳۸ ^{**}	۰/۳۹ ^{**}	۰/۳۳ ^{**}	۰/۳۸ ^{**}	۰/۳۳ ^{**}	۰/۳۸ ^{**}	۰/۳۵ ^{**}	۱			
ارزیابی اطلاعات و دانش	۰/۳۸ ^{**}	۰/۳۶ ^{**}	۰/۳۲ ^{**}	۰/۳۹ ^{**}	۰/۴۰ ^{**}	۰/۳۳ ^{**}	۰/۴۶ ^{**}	۰/۳۸ ^{**}	۰/۳۸ ^{**}	۰/۲۹ ^{**}	۰/۳۶ ^{**}	۱		
اندازه‌گیری سلامت دانش فعلی	۰/۲۸ ^{**}	۰/۳۶ ^{**}	۰/۳۰ ^{**}	۰/۲۹ ^{**}	۰/۳۲ ^{**}	۰/۳۷ ^{**}	۰/۴۲ ^{**}	۰/۳۹ ^{**}	۰/۳۰ ^{**}	۰/۳۵ ^{**}	۰/۳۱ ^{**}	۰/۲۷ ^{**}	۱	
تحلیل کاربست دانش	۰/۲۹ ^{**}	۰/۳۰ ^{**}	۰/۳۹ ^{**}	۰/۳۴ ^{**}	۰/۳۵ ^{**}	۰/۳۹ ^{**}	۰/۳۱ ^{**}	۰/۴۰ ^{**}	۰/۳۰ ^{**}	۰/۳۹ ^{**}	۰/۳۷ ^{**}	۰/۳۰ ^{**}	۰/۳۳ ^{**}	۱

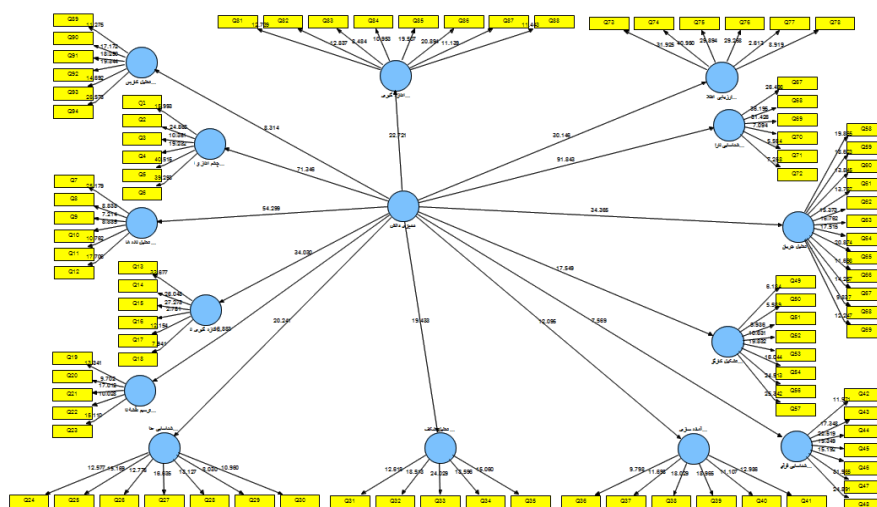
* $p < 0,05$ ** $p < 0,01$

بر اساس جدول ۴ و ماتریس همبستگی بین متغیرهای تحقیق، ارتباط معنی‌داری بین مؤلفه‌های ممیزی دانش در سطح ۰/۰۱ وجود دارد.

شکل ۱. الگوی آزمون شده پژوهش در حالت استاندارد

شکل ۲. ضرایب تی الگوی آزمون شده پژوهش

بر اساس یافته‌های نمودار ۲ ضرایب تی بالای $\pm 1/96$ تا $\pm 2/58$ در سطح ۰/۰۵ و سطح ۰/۰۱ معنی دار هستند؛ و علاوه بر این ضرایب مسیر نیز در سطح ۰/۰۱ مثبت و معنادار هستند که نشانگر اثرگذاری مثبت آن‌ها بر روی میزی دانش در کتابخانه‌های دانشگاهی ایران است.

جدول ۵. خلاصه نتایج مدل ساختاری تحقیق

سطح معناداری	ضریب مسیر	مسیر
۰/۰۱	۰/۹۲	چشم‌انداز و اهداف سازمانی
۰/۰۱	۰/۹۰	تحلیل داده‌ها و اطلاعات دانشی
۰/۰۱	۰/۸۸	اندازه‌گیری دانش صریح و ضمنی
۰/۰۱	۰/۷۶	ترسیم نقشه دانش
۰/۰۱	۰/۸۲	شناسایی عناصر راهبردی سازمان
۰/۰۱	۰/۸۰	تحلیل شکاف بین دانش موجود و مطلوب
۰/۰۱	۰/۷۰	آماده‌سازی سازمان
۰/۰۱	۰/۶۳	شناسایی فرآیند ممیزی دانش
۰/۰۱	۰/۸۱	تشکیل کارگروه ممیزی دانش
۰/۰۱	۰/۸۸	تحلیل جریان دانش
۰/۰۱	۰/۹۳	شناسایی دارایی‌های با ارزش سازمان
۰/۰۱	۰/۸۷	ارزیابی اطلاعات و دانش
۰/۰۱	۰/۸۴	اندازه‌گیری سلامت دانش فعلی
۰/۰۱	۰/۶۵	تحلیل کاربری دانش

یافته‌های جدول ۵ نشان می‌دهد که چشم‌انداز و اهداف سازمانی، تحلیل داده‌ها و اطلاعات دانشی، اندازه‌گیری دانش صریح و ضمنی، ترسیم نقشه دانش، شناسایی عناصر راهبردی سازمان، تحلیل شکاف بین دانش موجود و مطلوب، آماده‌سازی سازمان، شناسایی فرآیند ممیزی دانش، تشکیل کارگروه ممیزی دانش، تحلیل جریان دانش، شناسایی دارایی‌های با ارزش سازمان، ارزیابی اطلاعات و دانش، اندازه‌گیری سلامت دانش فعلی و تحلیل کاربری دانش، قادر به تبیین و پیش‌بینی ممیزی دانش در کتابخانه‌های دانشگاهی هستند.

جدول ۶. واریانس تبیین شده، اعتبار اشتراک و حشو متغیرها

متغیرهای پژوهش	CV- Redundancy	CV- Commuality
چشم‌انداز و اهداف سازمانی	-	۰/۳۶۹
تحلیل داده‌ها و اطلاعات دانشی	-	۰/۳۰۶
اندازه‌گیری دانش صریح و ضمنی	-	۰/۳۱۹
ترسیم نقشه دانش	-	۰/۳۹۴

CV- Communality	CV- Redundancy	متغیرهای پژوهش
۰/۳۶۰	-	شناسایی عناصر راهبردی سازمان
۰/۳۴۱	-	تحلیل شکاف بین دانش موجود و مطلوب
۰/۳۰۱	-	آماده‌سازی سازمان
۰/۳۲۵	-	شناسایی فرآیند ممیزی دانش
۰/۳۱۹	-	تشکیل کارگروه ممیزی دانش
۰/۳۲۵	-	تحلیل جریان دانش
۰/۳۷۴	-	شناسایی دارایی‌های با ارزش سازمان
۰/۳۶۹	-	ارزیابی اطلاعات و دانش
۰/۳۵۲	-	اندازه‌گیری سلامت دانش فعلی
۰/۳۱۴	-	تحلیل کاربست دانش
۰/۳۴۱	-	ممیزی دانش

بر اساس یافته‌های جدول ۶ الگوی آزمون شده شاخص برازش مطلق GOF ۰/۵۰ به‌دست آمده آمد که مقدار به‌دست آمده برای این شاخص برازش نشانگر برازش مناسب الگوی آزمون شده است؛ بنابراین می‌توان گفت که مؤلفه‌های تشکیل کارگروه ممیزی دانش، تحلیل جریان دانش و اندازه‌گیری سلامت دانش فعلی نقش بیشتری در ممیزی دانش کتابخانه‌ها دارند.

$$GoF = \sqrt{\text{communality} \times R^2}.$$

بحث و نتیجه‌گیری

هدف پژوهش حاضر تحلیل ممیزی دانش در کتابخانه‌های دانشگاهی ایران است. نتایج نشان داد که چشم‌انداز و اهداف سازمانی، تحلیل داده‌ها و اطلاعات دانشی، اندازه‌گیری دانش صریح و ضمنی، ترسیم نقشه جریان دانش، شناسایی عناصر راهبردی سازمان، تحلیل شکاف بین دانش موجود و مطلوب، آماده‌سازی سازمان، شناسایی فرآیند ممیزی دانش، تشکیل کارگروه ممیزی دانش، تحلیل جریان دانش، شناسایی دارایی‌های با ارزش سازمان، ارزیابی اطلاعات، اندازه‌گیری سلامت دانش فعلی و تحلیل کاربست دانش از عوامل و

مؤلفه‌های مؤثر بر ممیزی دانش هستند که می‌توانند بر ممیزی و مدیریت دانش در کتابخانه‌های دانشگاهی ایران نیز اثر بگذارند. همچنین از میان مؤلفه‌های موجود جریان دانش نقش بسیار مهمی در تسهیل و تسریع فرایندهای ممیزی دانش در کتابخانه‌های دانشگاهی ایران دارند.

همچنین نتایج نشان داد که وضعیت مؤلفه‌های ممیزی دانش در کتابخانه مرکزی دانشگاه شهید باهنر کرمان و کتابخانه مرکزی دانشگاه گیلان نسبت به کتابخانه‌های دیگر بالاتر است. نتایج دیگر نشان داد که چشم‌انداز و اهداف سازمانی، تحلیل داده‌ها و اطلاعات دانشی، اندازه‌گیری دانش صریح و ضمنی، ترسیم نقشه دانش، شناسایی عناصر راهبردی سازمان، تحلیل شکاف بین دانش موجود و مطلوب، آماده‌سازی سازمان، شناسایی فرآیند ممیزی دانش، تشکیل کارگروه ممیزی دانش، تحلیل جریان دانش، شناسایی دارایی‌های با ارزش سازمان، ارزیابی اطلاعات و دانش، اندازه‌گیری سلامت دانش فعلی و تحلیل کاربست دانش توان پیش‌بینی ممیزی دانش دارد.

در تبیین نتایج پژوهش می‌توان گفت که ممیزی دانش در جهت حمایت از دانش موردنیاز کتابخانه‌های دانشگاهی نقش بسیار مهمی دارد؛ چراکه می‌تواند چگونگی انتقال دانش در کتابخانه‌ها و به‌کارگیری آن در درون و برون کتابخانه‌ها را بررسی کند و پس از آن با شناسایی نقاط ضعف و قوت کتابخانه‌ها به بررسی شکاف‌های موجود در آن‌ها پرداخته و با جلوگیری از دوباره کاری‌ها به مدیریت و ممیزی مؤثر دانش آنان کمک کند. پژوهش محمدی و علیپور حافظی (۱۳۹۵) که به ممیزی دانش به‌عنوان یکی از عوامل موفقیت در پیاده‌سازی مدیریت دانش در سازمان پرداخته است. ممیزی دانش را به‌عنوان فعالیتی که وضعیت و سازوکار دانش سازمان و وضعیت سلامت دارایی‌های دانشی را در سازمان موردبررسی و ارزیابی قرار می‌دهد، تأیید می‌کند. علاوه بر آن با ارائه گزارشی شکاف دانش سازمان را بر اساس موجودی دانشی، جریان‌ها و نیازهای دانشی سازمانی در آموزش عالی و دانشگاه‌ها را ارائه می‌دهد که ارتباطی مستقیم با یافته‌های پژوهش حاضر دارد و بیانگر آن است که کسب دانش از منابع مختلف، مخزن دانشی سازمان را غنی کرده

و بدین ترتیب به شکل‌گیری مدیریت دانش کمک می‌کند. با این حال عدم توجه کافی به مؤلفه ترسیم نقشه دانش می‌تواند موجب سردرگمی و انحراف مدیریت بهینه دانش در سازمان‌ها شود؛ بنابراین لازم است آموزش عالی نقشه دانش را در هر رشته‌ای متناسب با آن پیش‌بینی نموده و به دانشجویان ارائه کند.

وضعیت پاسخ‌دهی به سؤالات پرسشنامه کتابخانه‌های دانشگاهی نشان داد که وضعیت مؤلفه‌های ممیزی دانش در کتابخانه مرکزی دانشگاه شهید باهنر کرمان و کتابخانه مرکزی دانشگاه گیلان نسبت به کتابخانه‌های دیگر بالاتر است. در تبیین یافته‌های تحقیق می‌توان گفت که اجرای ممیزی دانش در کتابخانه‌های دانشگاهی از اهمیت بالایی برخوردار است و اعضای مختلف شامل مدیران دانش و کتابداران سازمان از جمله ذینفعان این فرایند به شمار می‌آیند. اجرای ممیزی دانش به مدیران در شناسایی و مکان‌یابی خبرگان کلیدی پروژه‌های مختلف به‌منظور بهره‌گیری از تجربه و دانش آن‌ها در دیگر پروژه‌ها و نیز تسهیل جریان دانش بین خبرگان و اعضای تیم پروژه‌ها کمک می‌کند. همچنین ممیزی دانش چشم‌اندازی را برای شناسایی و تأمین نیاز دانشی کتابخانه‌های دانشگاهی به‌منظور تحقق اهداف سازمان فراهم می‌آورد. از سوی دیگر اجرای ممیزی دانش به مدیران دانش سازمان کمک می‌کند تا با شناسایی وضع موجود دانش، راهبردهای مناسبی را به‌منظور مدیریت نمودن بهتر دارایی‌های دانشی و اولویت‌بندی اقدامات مدیریت دانش اتخاذ نمایند.

یافته‌های تحقیق با نتایج پوژون دانت (۲۰۱۹) که در پژوهشی به‌عنوان ممیزی دانش فرآیندها و پیشرفت حرفه‌ای در انتشارات علوم پزشکی انجام داده است، همسو می‌باشد. در این پژوهش نقاط قوت و ضعف مؤسسه و همچنین شناسایی دانش موردنیاز در هر فرآیند، مجاز به ارائه چندین جنبه مرتبط با دانش، حفظ آن، فرآیندهای سازمانی و مؤلفه‌های انسانی و تکنولوژیکی لازم است. دانشگاه‌ها به لحاظ سنتی، دو نقش عمده را ایفا می‌کنند: خلق دانش و جریان دانش. در پی رسالت عظیم دانشگاه‌ها جهت تولید و پیاده‌سازی مؤثر دانش، کتابخانه‌های دانشگاهی نیز از این قاعده مستثنی نیستند و مدیریت دانش را

سرلوحه‌ی انجام وظایف خود قرار داده اما باید دید در پیاده‌سازی مدیریت دانش موفق تا چه حد موفق بوده‌اند. بی‌شک توجه به ممیزی دانش به‌عنوان راهبرد استراتژیک مدیریت دانش در این مراکز از اهمیت بسزایی برخوردار است. پیاده‌سازی مدل مناسب ممیزی دانش در گام نخست مدیریت دانش، برنامه‌ریزی دانشی سازمان، جایابی دانش مناسب، شناسایی دانش موردنیاز، بررسی شکاف دانشی موجود در سازمان، شناسایی دانش ازدست‌رفته و عوامل آن، تولید دانش جدید و نوآورانه، شناسایی تولیدکنندگان دانش و دروازه‌های دانشی در سازمان، بررسی فرآیندها و جریان‌های دانشی سازمان و ... از نکات مهم موفقیت مدیریت مؤثر و پایدار دانش در کتابخانه‌های دانشگاهی است که این نتایج با نتایج پژوهش‌های آیندی و همکاران (۲۰۲۱)، دراس، ۲۰۲۰، پونجوان دانه، ۲۰۱۸، جیمیرنا-لوزانو و استابلی-رودریگز، ۲۰۱۹، مکامب، ۲۰۱۵ و گانازان، دورای دومینیک، ۲۰۱۱ همخوانی دارد؛ بنابراین برای تحقق ممیزی دانش در کتابخانه‌های دانشگاهی پیشنهاد می‌شود:

۱. کتابخانه‌های دانشگاهی از نرم‌افزارهای مدیریت دانش و عناصر ممیزی دانش جهت تسهیل و تسریع فرآیندهای مدیریت دانش خود استفاده کنند؛
۲. کتابخانه‌های دانشگاهی اهداف مشخص خود را در زمینه ممیزی دانش تدوین کنند و فعالیت‌های خود را بر چشم‌انداز و اهداف سازمانی منطبق کنند؛
۳. پیشنهاد می‌شود زمینه‌ها و زیرساخت‌های لازم برای دوره‌های آموزش مدیریت دانش و ممیزی دانش برای مدیران کتابخانه‌های دانشگاهی در ایران فراهم شود.
۴. مدیران سازمان‌های دانش‌بنیان در راستای اهداف و نیازهای اطلاعاتی حال و آینده خود توانایی‌ها، رفتارها و فرایندهای کارکنان دانشی را مدنظر قرار دهند. چراکه قدرت تجزیه و تحلیل بالای کارکنان، اقدامات و فعالیت‌های آن‌ها در کسب و شناسایی و یا ممیزی دانش و همچنین چرایی و چگونگی رفتارهای کارکنان در فرایندهای مدیریت ضمن قرار دادن سازمان در مسیر تعالی و رشد؛ توانایی و قابلیت آن را در تأثیرگذاری بر محیط پیرامون خود افزایش دهند.

۵. کتابخانه‌ها باید تمامی تلاش و توان خود را در کسب و تسهیم دانش ضمنی (دانشی نهفته در فرد) به کار گیرند. چراکه حاصل تزریق تخصص و تجربه فرد به دیگر کارکنان تحول و تعالی در سازمان خواهد بود و دیری نخواهد پایید که چنین سازمانی گوی سبقت را از دیگر سازمان‌ها خواهد بود.

۶.

ORCID

Tayebeh Abash

<https://orcid.org/0000-0002-6542-8652>

Fahimeh Babalhavaeji

<https://orcid.org/0000-0002-2503-6558>

Dariush Matlabi

<https://orcid.org/0000-0002-5876-1588>

منابع

- تاج‌الدینی، اورانوس، موسوی، علی (۱۳۹۵). جایگاه مدیریت دانش در برنامه‌ریزی راهبردی کتابخانه‌های دانشگاهی (دیدگاه مدیران و کتابداران). *مطالعات ملی کتابداری و سازمان‌دهی اطلاعات*، ۲۶(۱۰۳): ۶۵-۷۸.
- جهانی فریمانی، مهشید (۱۳۹۵)، چارچوبی برای ممیزی مدیریت دارایی‌های فکری در شرکت‌های دانش‌بنیان حوزه زیست فناوری. پایان‌نامه کارشناسی ارشد رشته مدیریت تکنولوژی. دانشکده مدیریت و حسابداری، دانشگاه علامه طباطبائی.
- شرفی، علی، ناخدا، مریم (۱۳۹۸)، تحلیل روندهای محلی و جهانی ممیزی دانش در پایگاه استنادی کلریویت آنالیتیکس، مدیریت راهبردی دانش سازمانی، ۲(۶): ۴۶-۱۱
- محمدی، لیلا، علیپور حافظی، مهدی. (۱۳۹۴). مدل ممیزی دانش برای مراکز علمی ایران. *فصلنامه بازیابی دانش و نظام‌های معنایی*، ۲(۵): ۱۰۷-۱۲۵.
- نوبیدی، فاطمه، منصوریان، یزدان، حسن‌زاده، محمد. (۱۳۹۷). ممیزی دانش در سازمان‌های پروژه محور: به سوی یک مدل مفهومی. *پژوهشنامه کتابداری و اطلاع‌رسانی*، ۸(۱): ۷۵-۹۷.

References

- Ayinde, L., Orekoya, I. O., Adepeju, Q. A., & Shomoye, A. M. (۲۰۲۱). Knowledge audit as an important tool in organizational management: A review of literature. *Business Information Review*, ۳۸(۲), ۸۹-۱۰۲.
- Bouchez, J. P. (۲۰۱۶). A historical perspective on the dynamics of knowledge creation and application. *Memorias*, 14(۲۶)
- Bukhsh, F. A., & Nurlatifah, E. (۲۰۱۹, June). Information audit for knowledge discovery: A systematic literature review. In *CEUR workshop proceedings* (Vol. ۲۳۸۳, p. ۷). Rheinisch Westfälische Technische Hochschule.
- Drus, S. M. (۲۰۲۰). Knowledge audit framework: A case study of the Malaysian electricity supply industry. *Journal of Information and Communication Technology*, 16(۱), ۱۰۳-۱۲۰.
- Ganasan, A.; Durai Dominic, P. D. (۲۰۱۱). Knowledge audit made comprehensive thru ۶ stages. In *Research and Innovation in Information Systems (ICRIIS)*, ۲nd International Conference on Research and Innovation in Information Systems. Retrieved Aug. ۱۲, ۲۰۱۵, from:
http://ieeexplore.ieee.org/xpl/login.jsp?tp=&arnumber=61120730&url=http%3A%2F%2Fieeexplore.ieee.org%2Fxppls%2Fabs_all.jsp%3Farnumber%3D61120730.
- Hylton, A. (۲۰۰۲). *Measuring & assessing knowledge-value & the pivotal role of the knowledge audit*. London: Hylton Associates. Retrieved

Aug. ۱۲, ۲۰۱۵, from:

http://www.providersedge.com/docs/km_articles/Measuring_%۲۶_Assessing_K-Value_%۲۶_Pivotal_Role_of_K-Audit.pdf

Jaber Ansari, A. (۲۰۱۸). A Comprehensive Model Of Knowledge Management Audit Based On Systematic Review In ۷ Stages. *International Journal of Management and Applied Science*, ۴(۵), ۷۴-۷۹.

Jaimerena-Lozano, M., & Stable Rodríguez, Y. (۲۰۱۹). The information and knowledge audit for improvement of the research process. *Revista Cubana de Información en Ciencias de la Salud (ACIMED)*, 30(۳).

Ponjuán Dante, G. (۲۰۱۸). Design of an organizational knowledge audit oriented towards principal processes and professional development. *Revista Cubana de Información en Ciencias de la Salud (ACIMED)*, 29(۳), ۱-۱۲.

References [in Persian]

Jahani Farimani, Mahshid (۲۰۱۶), a framework for auditing intellectual property management in knowledge-based companies in the field of biotechnology. Master's thesis in the field of technology management. Faculty of Management and Accounting, Allameh Tabataba'i University. [in Persian]

Mohammadi, Leila, Alipour Hafezi, Mehdi. (۲۰۱۴). Knowledge audit model for Iranian scientific centers. *Knowledge Retrieval and Semantic Systems Quarterly*, 2 (۵): ۱۰۷-۱۲۵. [in Persian]

Navidi, Fatemeh, Mansourian, Yazdan, Hassanzadeh, Mohammad. (۲۰۱۷). Knowledge audit in project-oriented organizations: towards a conceptual model. *Journal of Library and Information Science*, 8 (۱): ۷۵-۹۷. [in Persian]

Sharafi, Ali, Nakhoda, Maryam (۲۰۱۸), Analysis of local and global knowledge audit trends in Clarivit Analytics reference database, *Strategic Management of Organizational Knowledge*, 2 (۶): ۱۱-۴۶. [in Persian]

Taj al-Dini, Ouranus, Mousavi, Ali (۲۰۱۵). The position of knowledge management in the strategic planning of university libraries (directors and librarians' point of view). *National Library and Information Organization Studies*, 26(۱۰۳): ۶۵-۷۸. [in Persian]

استناد به این مقاله: آباش، طیبه، باب الحوائجی، فهیمه، مطلبی، داریوش. (۱۴۰۱). ممیزی دانش در کتابخانه‌های دانشگاهی ایران با رویکرد تحلیل عاملی، فصلنامه علمی بازیابی دانش و نظام‌های معنایی، ۱۰(۳۴)، ۱۷۷-۱۴۹.

DOI: ۱۰.۲۲۰۵۴/jks.۲۰۲۲.۶۹.۹۰.۱۵۲۴

Name of Journal is licensed under a Creative Commons Attribution-NonCommercial ۴.۰ International License.

